

**College van Gedeputeerde Staten
statenbrief**

Aan Provinciale Staten

DATUM	29-4-2021	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	BDO	COMMISSIE	BEM
STELLER	Ingeborg Hoogveld	TELEFOONNUMMER	06 25735977
NUMMER	8223CEAC.	PORTEFEUILLEHOUDER	Schaddelee

Onderwerp Statenbrief:

Vorbereiding Mediafonds

Voorgestelde behandeling:

Ter informatie

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting

Middels deze brief informeren wij u over de conclusies en aanbevelingen uit het rapport 'Versterking Lokale Journalistiek' en informeren wij u hoe wij de voorgestelde handelingsperspectieven uit het onderzoek uit willen werken. Het rapport bieden wij u ter kennisgeving aan.

Inleiding

Het verschaffen van informatie en het bijdragen aan meningsvorming, geven van opinies is de taak van de media. Omdat een goed bestuur en een gezonde democratie belang hebben bij een gezond journalistiek ecosysteem is in het coalitieakkoord 2019 – 2023 een onderzoek aangekondigd naar de pluriformiteit, toegankelijkheid en de vitaliteit van lokale en regionale media. Het concept onderzoek is op 16 september in een informatiesessie met PS besproken. Hieruit kwam onder meer naar voren dat de onderzoekers aandacht moesten geven aan online media, dat de provincie scherp moet blijven op het onderliggende doel van de versterking van de lokale journalistiek en dat is een versterking van de lokale democratie. En dat in geval van concrete ondersteuning duidelijk moet zijn dat de steun ontvangende partij aan datzelfde doel werkt.

Bij de bespreking van Corona steunmaatregelen is bovendien door Provinciale Staten de wens uitgesproken om niet enkel te onderzoeken maar, met het oog op de teruglopende advertentieinkomsten vanwege Corona, zo snel mogelijk concrete ondersteuning te bieden aan lokale en regionale media. Directe coranasteun is in 2020 in twee tranches door het Rijk geboden middels de stimuleringsregeling lokale journalistiek. Bij het bekend worden van de tweede tranche vanuit het Rijk hebben wij afgezien van aanvullende provinciale financiële steun. Wel is het onderzoek van de Provincie Utrecht naar de versterking van de lokale journalistiek aangevuld met handelingsperspectieven voor de provincie om zo snel mogelijk vervolgstappen voor ondersteuning te kunnen zetten. Dit voorbereidende werk was nodig voordat de aangekondigde kwartiermaker versterking lokale journalistiek aan de slag kan gaan.

De handelingsperspectieven bevatten een breed palet van voorstellen om samenwerking, innovaties en onderzoeksjournalistiek te stimuleren door middel van subsidies, vouchers en een mediafonds. Ook het financieel ondersteunen van de oprichting van een mediacentrum om de journalistiek te versterken is één van de aanbevelingen. Een mediacentrum is een regionaal nieuwscentrum in een streek of lokaal voor lokale journalistiek. Het centrum kan dienen als opleidingsplek en een platform voor samenwerking, in veel gevallen was of is een mediaopleiding betrokken. De handelingsperspectieven moeten uitgewerkt worden om tot een verordening te kunnen komen. Daarbij kunnen ook nog keuzes worden gemaakt. In de tweede helft van 2021 organiseren we hiertoe een werkconferentie met betrokkenen en deskundigen.

Conclusies uit het onderzoek Versterking lokale journalistiek

Het onderzoek biedt een uitvoerige inventarisatie van de media in de provincie en de verschillende gemeenten, variërend van lokale radio en televisie, huis-aan-huis bladen, regionale radio en televisie en online media, en doet op basis daarvan aanbevelingen.

In alle gemeenten in de provincie Utrecht zijn media actief die lokaal nieuws verzorgen. Het aantal en de soort media zijn in de ene gemeente gevarieerd (Amersfoort, Bunschoten, De Ronde Venen) en in de andere gemeente eerder eenzijdig (Nieuwegein, Vijfheerenlanden).

Als we kijken naar de variëteit van media en de mate van concurrentie zien we dat in de meeste gemeenten een huis-aan-huisblad verschijnt en er een lokale omroep (soms alleen radio) is. Daarnaast verschijnt een regionaal dagblad (AD). In enkele gemeenten brengen hyperlocals en facebookpagina's lokaal nieuws. Daar waar het huis-aan-huisblad ook onderdeel is van het mediaconcern van het AD is de differentiatie in nieuwsvoorziening beperkt. Het mediaconcern verdeelt de onderwerpen over dagblad en huis-aan-huisblad waardoor de uitdaging om als eerste een scoop te brengen mist. Er is lokaal nauwelijks concurrentie.

Het ontbreekt in de hele provincie aan lokale media die specifiek ruimte maken voor onderzoeksjournalistiek met uitzondering van het digitale medium Stadsbron in Amersfoort. Uit eerder onderzoek van DSP-groep blijkt dat onderzoeksjournalistiek op lokaal niveau in heel Nederland nagenoeg afwezig is. Sommige regionale media werken met landelijke media samen in onderzoeksjournalistieke projecten, maar er zijn ook veel media die hier geen ruimte voor vrijmaken. In de verkenning in de provincie Utrecht tijdens dit onderzoek komt tevens het beeld naar voren dat kritische achtergrondjournalistiek en opinie in de lokale media grotendeels ontbreken.

De aanwezigheid van de lokale en regionale media bij commissie- en gemeenteraadsvergaderingen en persgesprekken varieert sterk per gemeente. Datzelfde geldt voor het volgen van (actuele) beleidsonderwerpen. In sommige gemeenten heeft het huis-aan-huisblad van BDU naast de gratis editie die afhankelijk is van advertentie-inkomsten een betaalde editie waarin de lokale politiek nauwlettender gevolgd wordt. Er zijn ook huis-aan-huisbladen waarin de politiek gevolgd wordt, zonder dat dit een betaalde editie is, "t Groentje Bunniks Nieuws" in Bunnik is hier een goed voorbeeld van.

Sommige lokale omroepen hebben veel aandacht voor de lokale politiek en gemeentelijk beleid en nemen bijvoorbeeld regelmatig interviews af met wethouders en raadsleden op radio/tv. In Houten is er een wekelijks politiek programma op de radio. Zo zijn er meer omroepen die op die manier aandacht geven aan de gemeentelijke politiek. RTV Utrecht en het AD geven niet elke gemeente even veel aandacht, verslaggevers bedienen vaak meerdere gemeenten tegelijkertijd en moeten prioriteiten stellen. In ongeveer de helft van de gemeenten zijn er lokaal verschillende journalisten actief. Gemeenten merken dat de artikelen van lokale verslaggevers bij het AD niet altijd geplaatst worden.

Het bereik van huis-aan-huisbladen varieert per gemeente. De inschatting op basis van landelijk onderzoek is dat lokale omroepen en huis-aan-huisbladen een brede doelgroep bereiken. Speciale doelgroepen zoals bijvoorbeeld jongeren worden minder goed bereikt. Een overzicht van het bereik per medium is terug te vinden in hoofdstuk 6 'Stand van zaken en bereik in Nederland'.

Lokale omroepen, BDU en huis-aan-huisbladen van DPG media hebben een beroep gedaan op de coronanoodsteun lokale en regionale media van het kabinet. Overigens geldt dat niet voor alle lokale omroepen. Over de noodsteun aan lokale omroepen is bij de andere media en sommige gemeenten wat verbazing geuit omdat lokale omroepen minder afhankelijk zijn van advertentie-inkomsten doordat zij ook een bijdrage van de gemeente ontvangen.

BDU heeft een noodkreet geuit naar de gemeenten waar edities worden gemaakt omdat de advertentieinkomsten terugliepen. Een deel van de gemeenten heeft een extra ondersteuning toegezegd (in de vorm van inkoop van pagina's). Sommige gemeenten hebben geen signalen ontvangen dat er problemen zijn. RTV Utrecht kan geen beroep doen op noodsteun, maar heeft wel te maken met teruglopende advertentieinkomsten.

Het initiatief van VNG / NLPO (Nederlandse Lokale Publieke Omroepen) en OLON (Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland) om lokale omroepen sterker te maken en de nieuwsvoorziening te verbeteren (juni 2012) door de vorming van een streekomroep is bekend bij alle lokale omroepen (en sommige gemeenten). In de regio's De Bilt/Zeist/Bunnik en Heuvelrug/Wijk bij Duurstede en de regio Eemland wordt aan de vorming van streekomroepen gewerkt. Dat geldt ook voor de regio Foodvalley, een regio die deels in de provincie Utrecht en deels in Gelderland ligt. In een aantal gemeenten ligt de focus op het versterken van de lokale media en niet primair op regionale samenwerking.

In twee gemeenten (Amersfoort en Zeist) groeit de lokale samenwerking tussen de media (en met andere partners zoals de bibliotheek). Er ontstaan lokale mediaclusters die inhoud uitwisselen en elkaar versterken. Ook Woerden wil een dergelijke lokale versterking gaan stimuleren. Nieuwegein en Houten hebben dit geprobeerd maar de samenwerking is daar niet van de grond gekomen. In Utrecht heeft de gemeente initiatief genomen tot een media café.

De handelingsperspectieven voor Provincie Utrecht

Het rapport Versterking lokale journalistiek biedt drie handelingsperspectieven aan Provincie Utrecht: Stimuleren van samenwerking, stimuleren van online innovatie en het stimuleren van onafhankelijke journalistiek.

Stimuleren van samenwerking; ondersteuning die de provincie kan bieden:

- het beschikbaar stellen aan de omroeporganisaties van deskundige ondersteuning (menskracht in de vorm van een kwartiermaker) binnen de provincie. De ondersteuning helpt bij het agenderen van het belang van lokaal nieuws en samenwerking bij de (beleidsadviseurs van de) gemeente en adviseert bij het stroomlijnen van afspraken en werkprocessen voor de regionale samenwerking van de publieke omroepen.
- Provinciale subsidie voor omroeporganisaties voor het ondersteunen en faciliteren van regionale samenwerking van publieke omroepen.
- Een uitwerking van de samenwerkingsvorm van RTV Utrecht als blauwdruk voor samenwerkende mediaorganisaties in gemeenten.
- Financiële ondersteuning (subsidie of bijvoorbeeld vouchers) van de provincie voor haalbaarheidsonderzoeken voor de opzet van het model mediacentrum in de verschillende regio's

Stimuleren van (online) innovatie; ondersteuning die de provincie kan bieden:

- Het formuleren en uitzetten van een opdracht voor het opstellen van een praktische handreiking en een laagdrempelige toolbox voor digitale innovatie voor lokale media.
- Provinciale subsidie voor het samenbrengen van online expertise; in een mediacentrum/Leerlab of in een opleiding georganiseerd door de regionale omroep en/of Hogeschool Utrecht.
- Provinciale subsidie of vouchers voor een online professionaliseringsslag voor de lokale media, waarmee lokale media een opleiding of de inzet van expertise (menskracht) kunnen financieren.

Stimuleren van onafhankelijke kritische journalistiek; ondersteuning die de provincie kan bieden:

- Het oprichten van een provinciaal mediafonds voor diepgravende (onderzoeks-) journalistieke projecten gericht op actuele onderwerpen in de provincie Utrecht.

Participatie

Een klankbordgroep van hoofdredacteurs van diverse media heeft input geleverd voor het onderzoek en er is tussentijds een gesprek met de gedeputeerde en de klankbordgroep geweest waarbij voorlopige resultaten zijn gedeeld. De onderzoekers hebben voor het onderzoek betrokkenen bij alle Utrechtse gemeenten gesproken en vertegenwoordigers van diverse media. In het najaar van 2021 zal Provincie Utrecht een conferentie organiseren waar gemeenten, hoofdredacties, overige provincies en deskundigen voor worden uitgenodigd. Doel is om input op te halen voor de uitvoering van het mediafonds en /of subsidieregelingen door het bespreken van de drie handelingsperspectieven.

Toelichting

Bij het opvolgen van deze handelingsperspectieven zullen juridische aspecten zoals het al dan niet wettelijk toestaan van staatssteun moeten worden onderzocht. Ten aanzien van de staatssteunregeling zal onderzocht worden of de steun onder de de-minimis regeling of een vrijstellingsverordening kan worden verstrekt omdat een melding bij de Europese Commissie in het kader van staatssteun 6 maanden tot 2 jaar in beslag kan nemen. In het geval de steun onder de minimis regeling of een vrijstellingsverordening kan worden verstrekt kan de steun na vaststellen van de regeling door PS verleend worden.

Financiële consequenties

Een reservering voor middelen voor een mediafonds en/ of subsidieregeling(en) wordt betrokken bij de integrale afwegingen bij de Kadernota 2022 die binnenkort ter besluitvorming aan u voorligt.

Naast de te treffen voorbereidingen voor een mediafonds en/of subsidieregelingen overwegen we in 2021 ook een pilot mediacentrum te starten. Hiermee beogen we een vergaande ontwikkeling in onze provincie te ondersteunen die een versterking van de lokale journalistiek tot doel heeft. We verwachten dat hier circa € 100.000,- aan middelen voor benodigd zijn die momenteel niet in de begroting 2021 zijn opgenomen. Indien we de pilot willen starten, dan zullen we de daarvoor benodigde middelen via de planning & control cyclus van 2021 aanvragen.

Vervolprocedure / voortgang

Op basis van de handelingsperspectieven en de input van een dit najaar te houden conferentie bereiden wij een voorstel Versterking Lokale Journalistiek voor. Voor deze werkzaamheden wordt een kwartiermaker geworven. Bovendien wordt het ondersteunen van een mediacentrum bij wijze van pilot voor een journalistieke samenwerking onderzocht. In het rapport Versterking Lokale Journalistiek komt naar voren dat een mediacentrum aan meerdere doelen bij kan dragen om de lokale journalistiek te versterken en dat er binnen de provincie Utrecht vergevorderde ontwikkelingen zijn in deze samenwerking tussen RTV Utrecht en andere mediapartners.

Deze uitwerking is terug te voeren op het begrotingsprogramma Bestuur, meerjarendoel 9.4.4. De regionale en

lokale journalistiek heeft duurzaam een sterkere positie. Dit meerjarendoel is voor het eerst toegevoegd in de begroting 2021. Voor dit meerjarendoel is nog geen indicator bepaald. Bij het voorstel over de verordening zullen wij aan PS in overweging meegeven om hier een indicator aan toe te voegen.

Voor deelname aan de conferentie worden partijen rechtstreeks uitgenodigd. PS ontvangen voor 2022 een voorstel voor de uitvoeringsregeling mediafonds en / of subsidieregeling(en).

Bijlagen

Onderzoek Versterking Lokale Journalistiek

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen